

AZ EURÓPAI UNIÓ KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALATI POLITIKÁJA

NÉMETHNÉ GÁL ANDREA¹

Összefoglalás:

Az Európai Unió a legteljesebb mértékben elismeri, hogy a kis- és középvállalatok a gazdaság kulcsfontosságú szereplői, az EU versenyképességének elsőszámú meghatározói. Ezzel összhangban egyértelmű politikai szándék mutatkozik a szektor fejlődésének támogatására, ami az évtizedek óta folyamatosan megújuló kkv-fejlesztési koncepciók és támogatási programok kidolgozásában ölt testet. E koncepciók áttekintése során egyrészt régi célok ismétlésének, másrészt új prioritások megjelenésének lehetünk tanúi. A kitűzött célok eddigi megvalósítása – az Európai Bizottság értékelése szerint – érzékelhető, de messze nem elegendő eredményt produkált, ezért a kkv-szektorra való fokozott odafigyelés a jövőben is feltétlenül indokolt az Unió és a tagállamok részéről egyaránt.

Kulcsszavak:

Európai Unió, kis- és középvállalatok, gazdaságpolitika, Európa 2020

Summary:

SMEs are acknowledged to play a key role in the economy and hence they contribute to the competitiveness of the European Union. In accordance with this fact, there is a clear political intention to support the development of this sector. This policy has been realized in terms of continuously updated development concepts and promotional projects. During the review of these concepts, reoccurring aims are present with new priorities. Achieving the appointed targets is on the right way according to the European Commission, but still far from being satisfactory and complete so special attention is required from both the EU and its member states.

Keywords:

European Union, small and medium-sized enterprises, economic policy, Europe 2020

Bevezetés

Az 1970-es években jelentős fordulat állt be a kisvállalatokkal kapcsolatos közgazdasági gondolkodásban, ami a szektor gazdaságpolitikai kezelését is megváltoztatta. Korábban a fejlett ipari országok szinte kizárólag a nagyvállalatok teljesítményének tulajdonították a gazdaság fejlődését, így gazdaságpolitikájukban a kisvállalatokkal alig foglalkoztak. Az 1970-es években bekövetkezett olajválság után jelentősen megváltoztak a gazdasági folyamatok, egyre inkább a környezeti feltételekhez való rugalmas vállalati alkalmazkodás vált a versenyképesség döntő tényezőjévé, ami előtérbe helyezte a kis- és közepes méretű vállalatok (kkv-k)

¹ Főiskolai docens, Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, nemethne.gal.andrea@mutf.hu

gazdaságot dinamizáló szerepét. Az 1980-as évek elejétől a közgazdasági elmélet is felértékelte a kisvállalatokat a Schumacher nevéhez köthető „small is beautiful” („a kicsi szép”) szlogen elterjedésével, ami az ökológiai és humán szempontokat előtérbe helyező alternatív közgazdaságtan egyik alapeszméjévé vált. (Török et al. 2004: 4)

Az EU kvv-politikájának irányai – meghatározó dokumentumok

Az európai integrációs közösség számára az 1980-as évek elejére vált nyilvánvalóvá a kvv-k társadalmi és gazdasági fontossága, elsősorban foglalkoztatási és innovációs szerepük döntő jelentősége (Román 1999: 53). Felismerték ugyanakkor azt is, hogy a kisvállalatok versenyhátrányban vannak a nagyokkal szemben, ami jórészt abból származik, hogy méretgazdaságossági okokból túl magas az általuk igénybe vett szolgáltatások és források relatív tranzakciós költsége. (Kállay 2003: 7). A problémák közösségi szintű kezelését célzó kvv-politika 1983-tól létezik, és két fő területre osztható: az egyik a kedvező jogi, szabályozási és gazdasági környezet biztosítása, a másik pedig a konkrét fejlesztési programok, akciók elindítása (Kállay-Imreh 2004: 62).

Az első átfogó keretprogram 1986-ban indult, amely három fő célkitűzést fogalmazott meg (Román 1999: 53):

- a vállalkozások jogi, gazdasági stb. környezetének javítása,
- a vállalkozások segítése a közösségi piac lehetőségeinek kihasználásában,
- a vállalkozások fejlődését ígérő saját erőfeszítések támogatása.

A következő átfogó program az 1991-ben napvilágot látott ún. *Többéves Program (Multiannual Programme – MAP)*, amit 2006-ig újabb három MAP követett.² Ezek a programok – kisebb-nagyobb hangsúlyeltolódásokkal – a következő fő célkitűzéseket tartalmazták (Losoncz 2007: 71-72):

- a vállalatok növekedésének és versenyképességének erősítése, kutatási, innovációs és képzési lehetőségekhez jutásuk javítása,
- az adminisztratív és szabályozói környezet egyszerűsítése és fejlesztése,

² Az első három program megnevezése: “Multiannual Programme for Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) in the European Union”. Az utolsó program elnevezésében hangsúlyt kapott a „vállalkozói készség”, mivel ennek az USA-hoz viszonyított alacsonyabb volta az EU egyik versenyhátrányának tekinthető: „Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship, and in Particular for Small and Medium-sized Enterprises (SMEs)”.

- a kkv-k pénzügyi környezetének javítása,
- a vállalkozói szellem ösztönzése, célcsoportok támogatása (kisebbségek, nők, fiatalok, idősebb korosztály stb.)
- a kkv-k segítése az európai és a nemzetközi piacok elérésében, különösen a jobb információs szolgáltatások révén,
- a vállalatok közösségi programokhoz és támogatásokhoz való hozzájutásának könnyítése,
- a „best practice” elterjesztése és eddigieknél hatékonyabb integrálása.

A 2000. év mérföldkönek tekinthető az Európai Unió kkv-politikájában. Ekkor került elfogadásra a *Kisvállalatok Európai Chartája*, amely az ugyanebben az évben meghirdetett *lisszaboni stratégia* kkv-kal kapcsolatos célkitűzései alapján tíz fő cselekvési irányt jelöl meg a szektor fejlesztése érdekében az alábbiak szerint (EU 2004: 10-15 alapján):

1. A vállalkozások oktatása és képzése:
A vállalkozó szellem és a fiatalok vállalkozási készségének támogatása mindenekelőtt azzal, hogy a vállalkozási ismeretek beépítésre kerülnek a tantervekbe az oktatás minden szintjén.
2. Olcsóbb és gyorsabb indulás:
Az új cégek engedélyezési eljárásainak egyszerűsítése, gyorsítása, a cégindítás költségeinek csökkentése.
3. Jobb törvénykezés és szabályozás:
A nemzeti és közösségi szintű szabályozás (különösen csódtörvény, versenytörvény) áttekintése és egyszerűsítése annak érdekében, hogy csökkenjenek a kisvállalatokra nehezedő terhek.
4. Szakmai ismeretek biztosítása:
Egész életen át tartó szakképzés és tanácsadás nyújtása a kisvállalkozók számára.
5. Az online hozzáférés javítása:
A közigazgatási hatóságok és a kisvállalatok közötti elektronikus kommunikáció kiterjesztése a gyorsabb és olcsóbb információáramlás érdekében.
6. Az egységes piac jobb kihasználása:
Olyan európai és nemzeti versenyszabályok alkalmazása, amelyek lehetővé teszik, hogy a kisvállalatok tisztességes feltételek mellett és minél szélesebb körben tudjanak bekapcsolódni az EU egységes belső piacán folyó versenybe.
7. Adó- és pénzügyek:
Olyan adórendszerek működtetése, amelyek ösztönzik a kisvállalatok alapítását, növekedését és munkahely-teremtését. A kisvállalatok pénzügyi forrásokkal való jobb ellátása mindenekelőtt a

hitelforrásokhoz, a kockázati tőkéhez és a strukturális slapokhoz való jobb hozzáférés biztosítása révén.

8. A kisvállalatok technológiai teljesítményének erősítése:

A különböző méretű vállalatok közötti technológiai együttműködés ösztönzése, a szabadalmak hozzáférhetővé tétele a kisvállalatok számára. A kkv-k egymás közötti hálózatépítésének támogatása, valamint a kisvállalatok és a felsőoktatási és kutatási intézmények közötti együttműködés erősítése.

9. Sikeres e-üzleti modell és legmagasabb szintű kisvállalati támogatás:

A kisvállalatok ösztönzése a legjobb üzleti gyakorlatok átvételére. Könnyen hozzáférhető információs és üzleti támogatási rendszerek kialakítása és működtetése.

10. A kisvállalati érdekek erősebb és hatékonyabb képviselőjének kialakítása európai uniós és tagállami szinten:

A kkv-k érdekképviseleti rendszerének felülvizsgálata.

A fentiek alapján a fő cél a kkv-k indulásának és gyarapodásának segítése, ezzel együtt a vállalkozói gondolkodás és magatartás erősítése, amelyhez egyrészt a keretfeltételek – vagyis a gazdasági környezet – javításával, másrészt pedig pénzforrásokkal is alátámasztott programokkal kíván hozzájárulni az Európai Unió. A Charta deklarálja, hogy a kisvállalatok tekinthetők a foglalkoztatás és az innováció fő hajtóerejének (EU 2004: 7), amely „funkciók” hangsúlyozása és kibontakozásuk támogatása egyre határozottabban jelenik meg az EU kkv-politikáját tartalmazó későbbi dokumentumokban.

A kis- és középvállalatoknak kedvező, új, gyakorlatiasabb és átfogóbb európai uniós politika kezdetét jelzi *„A közösség lisszaboni programjának végrehajtása: Modern kkv-politika a növekedésért és foglalkoztatásért”* című közlemény. A dokumentum egyrészt leszögezi, hogy a kkv-k kulcsfontosságú szerepet játszanak a lisszaboni program megvalósításában, másrészt pedig célként jelöli meg a szektor versenyképesebbé tételét (COM(2005)551 végleges: 13), vagyis lényegében a kis- és középvállalatok és az Európai Unió versenyképessége közötti kölcsönhatást fogalmazza meg. A közlemény legfőbb célja ugyanakkor a kkv-kat érintő kérdések beépítése a közösségi és nemzeti politikákba a *„Gondolkozz először kicsiben!”* („Think small first!”) elv alkalmazásával. (COM(2005)551 végleges: 4)

2007-ben megtörtént a program félidejének felülvizsgálata, amely az alábbi fő cselekvési területek eredményeinek értékelését tartalmazza:

- a vállalkozások és a vállalkozói készség előmozdítása,
- a kkv-k piachoz jutási feltételeinek javítása,

- a bürokrácia csökkentése,
- a kkv-k növekedési potenciáljának javítása,
- a párbeszéd és konzultáció javítása az érdekelt kkv-kal.

A Bizottság lényegében minden területen pozitív folyamatok elindulásáról számolt be, ugyanakkor felhívta a figyelmet a hiányosságokra, a továbblépés szükségességére is. Nagy hangsúlyt kaptak a kkv-barát szabályozási környezet kialakítása és az adminisztratív terhek csökkentése terén elért eredmények,³ valamint a kkv-k forrásokhoz jutásának megkönnyítését célzó programok, szoros összefüggésben a közösség innovációs politikájával. Ez utóbbi kapcsán a közlemény kiemeli, hogy a kkv-k pénzügyi támogatásának legfőbb forrását a strukturális alapok képezik, amiből elsősorban a K+F és innováció, valamint a készségfejlesztés területére történő beruházásokat támogatnak. (COM(2007)592végleges: 9)

Az Európai Unió kkv- és innovációs politikájának szoros kapcsolatát mutatja a *hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogram 2007-2013 (FP7)*, valamint a *Versenyképességi és Innovációs Keretprogram 2007-2013 (CIP⁴)* létrehozása is. Az FP7 nagy figyelmet fordít a kkv-k kutatási és innovációs célú finanszírozási igényeinek kielégítésére, a CIP legnagyobb költségvetésű (2,6 milliárd EUR) *Vállalkozásfejlesztési és Innovációs Alprogramja* pedig elsősorban a vállalkozás- és kkv-fejlesztést és az innovációs tevékenységet támogatja azzal a kikötéssel, hogy a finanszírozás csak a piaci hiányosságok kiküszöbölésére korlátozódhat. (Kállay et al. 2008: 43) A program egyik fő célkitűzése a versenyképes és innovatív információs társadalom fejlődésének felgyorsítása, szoros összefüggésben a kkv-k versenyképességének előmozdításával (COM(2005)121final: 3).

A fentiekén túl kiemelésre méltó még, hogy utóbbi évek európai uniós dokumentumaiban egyre nagyobb hangsúlyt kap a kkv-k hálózatosodásának, klaszterekbe tömörülésének szorgalmazása a vállalatok innovációs potenciáljának kibontakoztatása és versenyképességének növelése érdekében. A világszínvonalú európai klaszterek létrehozását szorgalmazó bizottsági közlemény szerint „Európában a versenyképesség további megerősítésének a kulcsa minden szinten a kiválóságra való törekvésben és a klaszterek adta lehetőségek lehető legjobb kihasználásában

³ Az EU *Jobb szabályozás programja* a közösségi szabályozásból fakadó adminisztratív terhek 25%-os csökkentését irányozza elő 2012-ig. (COM(2007)592végleges: 6) Emellett a Bizottság óva inti a tagállamokat az EU-s szabályozások „túldíszítésétől” (gold plating), vagyis azok felesleges országspecifikus kibővítésétől. (COM(2006)690végleges: 18)

⁴ *New Framework Programme on Competitiveness and Innovation* (COM(2005)121final)

rejlik” (COM(2008)652végleges: 6), ezért a Bizottság felkérte a tagállamokat, hogy klaszterpolitikájukat ültessék be nemzeti reformprogramjaik versenyképességi pillérjébe. A dokumentum kimondja, hogy a kkv-k kulcsszerepet játszanak az EU jövőbeni fejlődésében, és ezzel kapcsolatban kiemelt jelentősége van az innovatív kkv-k klaszterekbe integrálódásának. (COM(2008)652végleges: 5)

A modern kkv-politika felülvizsgálata után a Bizottság szerint a 2008-2010-es lisszaboni ciklusban még több figyelmet kell fordítani a kkv-kra a növekedési, munkahely-teremtési és innovációs potenciáljuk kibontakoztatása érdekében, ezért kezdeményezte egy komplex kisvállalkozói intézkedéscsomag („Small Business Act”) kidolgozását. (COM(2007)592végleges: 12) Ugyanez a célkitűzés fogalmazódik meg a Bizottságnak a 2008-2010-es lisszaboni programra tett javaslatában is, ahol újra kiemelt célként szerepel a kkv-k adminisztratív terheinek jelentős csökkentése. (COM(2007)804végleges: 8)

A 2008-ban elfogadott *Small Business Act (SBA)* hangsúlyozza, hogy a kkv-k számára legjobb keretfeltételek megteremtése elsősorban attól függ, hogy a társadalom mennyire ismeri el a vállalkozókat. A vállalkozói és kockázatvállalási hajlandóság elismerésének meg kell jelennie a politikaalkotás minden területén a „Gondolkodj először kicsiben!” elv következetes alkalmazásával. Az intézkedéscsomag tíz elvet fogalmaz meg annak érdekében, hogy egységes keretet biztosítson a tagállamok számára a kkv-kat érintő politikák kidolgozásához, amelyek fő célját abban jelöli meg, hogy egyre javuló jogi és igazgatási környezetet teremtsenek a kisméretű vállalatok számára.

Az *SBA* által megfogalmazott tíz elv lényege az alábbiak szerint foglalható össze (COM(2008)394végleges: 4-5):

1. Olyan környezetet kell teremteni, amelyben a vállalkozók és a családi vállalkozások boldogulhatnak, és amely díjazza a vállalkozói készséget.
2. Biztosítani kell azt, hogy a csődbe jutott becsületes vállalkozók gyorsan megkapják a lehetőséget az újrakezdéshez.
3. A „Gondolkodj először kicsiben!” elvnek megfelelő szabályokat kell alkotni.
4. A közigazgatási rendszereknek meg kell felelniük a kkv-k szükségleteinek.
5. A szakpolitikai eszköztárat hozzá kell igazítani a kkv-k szükségleteihez: meg kell könnyíteni a kkv-k részvételét a közbeszerzési eljárásokban, és jobban ki kell használni a kkv-k állami támogatásának lehetőségeit.

6. Meg kell könnyíteni a kkv-k finanszírozáshoz jutását, továbbá olyan jogi és üzleti környezetet kell teremteni, amely támogatja a kereskedelmi tranzakciókhoz kapcsolódó fizetések időben történő teljesülését.
7. Segíteni kell a kkv-kat abban, hogy nagyobb mértékben élvezhessék az egységes piac nyújtotta előnyöket.
8. Elő kell segíteni a kkv-k szaktudásának fejlesztését és az innováció valamennyi formáját.
9. Lehetővé kell tenni a kkv-k számára, hogy a környezetvédelmi kihívásokat üzleti lehetőségekké alakítsák.
10. Ösztönözni és támogatni kell a kkv-kat, hogy részesüljenek a növekvő piacok előnyeiből (kkv-k nemzetközivé válása).

A dokumentumban a fenti elvek mindegyikéhez konkrét cselekvési irányok kerültek kidolgozásra mind a közösség, mind pedig a tagállamok számára megfogalmazott felkérések formájában.

A 2008 végén kirobbant gazdasági és pénzügyi válság hatására – amely a kis- és középvállalati szektort a gazdaság többi szereplőjénél is súlyosabban érintette – az Európai Tanács elfogadott egy rövid és középtávra szóló intézkedési tervet az *SBA* végrehajtásához, amiben a következő három cselekvési terület prioritásának hangsúlyozása szerepel (EU 2009a: 12-14):

- A kkv-k finanszírozási forrásokhoz jutásának könnyítése:
A Tanács felszólítja a hitelintézeteket, hogy ne nehezítsék meg a kkv-k bankhitelhez jutását, és járuljanak hozzá a gazdaság „újraindításához”. Emellett a Tanács felszólítja a tagállamokat is, hogy a lehető legnagyobb mértékben használják ki a kkv-k állami támogatásának lehetőségeit.
- A szabályozási környezetnek a kkv-k igényeihez történő igazítása:
A Tanács felszólítja a tagállamokat, hogy jogalkotásukban az eddigieknél is következetesebben alkalmazzák a „Gondolkodj először kicsiben!” elvet, mérjék fel intézkedéseik kkv-kra gyakorolt hatását, és tegyenek nagyobb erőfeszítéseket annak érdekében, hogy 2012-re megvalósulhasson a kkv-k adminisztratív terheinek jelentős (25%-os) csökkentésére vonatkozó európai uniós célkitűzés.
- A kkv-k piacra jutásának segítése:
A Tanács felszólítja a tagállamokat, hogy számolják fel az egységes belső piac kínálta lehetőségek kkv-k általi kihasználása útjában álló akadályokat. Ennek eszközeként – egyebek mellett – segítsék a „jó gyakorlatok” elterjedését, fokozzák a kkv-k részvételét a közbeszerzési eljárásokban, és tegyenek nagyobb erőfeszítéseket a jogrendszer és a szabadalmi eljárások egységesítése irányába.

A kkv-knak a gazdasági növekedésben és az innovációban, a munkahelyteremtésben és a társadalmi kohézióban betöltött szerepét hangsúlyozva az Európai Parlament kiemelt figyelmet fordít a kisvállalkozói intézkedéscsomag megvalósulására. Ennek elősegítése érdekében a Parlament 2009. március 10-i állásfoglalása üdvözli az *SBA* megalkotását annál is inkább, mert az állásfoglalás szerint „Az Európai Unió korábbi kezdeményezései ellenére 2000 óta csekély mértékű vagy alig érzékelhető javulás mutatkozott a kkv-kat körülvevő üzleti környezetben” (EU 2009b: C pont). Az Európai Parlament szerint az elért részeredmények mellett bekövetkezett viszonylagos sikertelenség egyik oka, hogy a *Kisvállalatok Európai Chartája* nem kötelező erejű, ami akadályozza a tényleges megvalósítását, továbbá az abban tett tíz ajánlás többsége nem talált meghallgatásra a tagállamok részéről (EU 2009b: I pont). Mivel jogilag a *Small Business Act* sem kötelező, ezért a Tanács a sikeres megvalósítás érdekében felszólította az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egységes kritériumrendszert a tíz iránymutatás alapján elért előrehaladás értékelésére.

Ennek eredményeként a Bizottság 2009-ben közreadta jelentését az *SBA* végrehajtásáról, amely a tagállamoknak a tíz iránymutatás alapján történt előrehaladásáról szóló országprofilokkal egészült ki. A jelentés végső megállapítása, hogy 2009-ben jó eredményeket ért el a közösség az *SBA* megvalósítása terén, de nagyon következetesen kell folytatni a megkezdett munkát ahhoz, hogy megteremthető legyen az a „világszínvonalú környezet” a kkv-k számára, ami a készülő *Európa 2020* stratégiának is fontos eleme. (COM(2009)680: 8)

Az *Európa 2020* stratégia és a kkv-k

Az Európai Bizottság 2010 márciusában tette közzé az Európai Unió új, 2020-ig szóló stratégiáját „*Európa 2020. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés*” címmel. A stratégia Európai Tanács általi elfogadása 2010 végén várható.

A stratégia bevezetője kimondja, hogy a jelenlegi gazdasági és pénzügyi válság azon túl, hogy megsemmisítette az európai gazdaság elmúlt 10 évben elért eredményeit, felszínre hozta Európa strukturális problémáit (alacsony termelékenység és gazdasági növekedés, alacsony foglalkoztatási szint, elöregedés), és felhívta a figyelmet a globális kihívások fokozódására (a felzárkózó gazdaságok támasztotta verseny erősödése, a globális pénzügyi struktúrák instabilitása, az éghajlati és erőforrás-felhasználási

kihívások drasztikussá válása). A hanyatlás elkerülése érdekében Európának azonnal cselekednie kell, de csak az egymástól nagymértékben függő 27 európai uniós gazdaság összehangolt fellépése vezethet sikerhez (COM(2010)2020: 8-9).

Ennek megfelelően a Bizottság az eddigieknél is szorosabb együttműködésre kérte a tagországokat az *Európa 2020* címében megjelenő, egymást kiegészítő alábbi három prioritás megvalósítása érdekében (COM(2010)2020: 5):

- *Intelligens növekedés*: tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása.
- *Fenntartható növekedés*: erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság létrehozása.
- *Inkluzív növekedés*: magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése.

A Bizottság meghatározott öt, 2020-ig megvalósítandó kiemelt, számszerű célkitűzést is, amelyeket a fenti prioritások alapján, illetve a hozzájuk kapcsolt hét kiemelt kezdeményezés segítségével tart elérhetőnek. (Az öt kiemelt célkitűzés, a három prioritás és a hét kiemelt kezdeményezés rendszerét a Függelék tartalmazza.)

Az *Európa 2020* lényegét tekintve megtartja a *Lisszaboni Stratégia* fő céljait (tudásalapú, versenyképes gazdaság magas növekedéssel, foglalkoztatással és kohézióval), ami kiegészül a környezettudatosság és erőforrás-hatékonyág, vagyis a fenntarthatóság koncepciójával. További párhuzam a két stratégia között, hogy mindkettő nagy hangsúlyt helyez a kkv-k fejlődését támogató környezet kialakítására. Az *Európa 2020* hét kiemelt kezdeményezése közül öt külön említést tesz a szektorról a következőkben bemutatásra kerülő összefüggésekben.

Az *Intelligens növekedés* prioritáshoz kapcsolt „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezés hangsúlyozza, hogy a kutatás és az innováció keretfeltételeinek javítása különösen a kkv-k számára lényeges, amihez elsősorban a K+F+I tevékenységhez felhasználható források megszerzésének könnyítését, a szükséges adminisztráció egyszerűsítését javasolja. Kiemeli a tudáspartnerségnek, vagyis az oktatás és a vállalatok, a kutatás és az innováció szorosabb összekapcsolásának szükségességét, amiben az innovatív kkv-k fokozottabb szerepvállalása kívánatos. Emellett a kezdeményezés javasolja, hogy az innovatív szemléletmód és vállalkozói készség előmozdítása épüljön be az oktatási intézmények tanterveibe.

Szintén ehhez a prioritáshoz tartozik az „Európai digitális menetrend” elnevezésű kiemelt kezdeményezés, amely a legmodernebb infokommunikációs technológiák széles körű elterjesztését célozza. Ennek versenyképesség-javító szerepe különösen a nagy növekedési potenciálú kkv-k körében hangsúlyos, amelyek számára az IKT-innováció támogatása megteremtheti a vezető szerep elérésének lehetőségét a felzárkózó piacokon.

A *Fenntartható növekedés* prioritás központi célként kezeli a kkv-k versenyelőnyeinek megerősítését. Első kiemelt kezdeményezése az „Erőforrás-hatékony Európa” nevet viseli, amely átfogó energia- és erőforrás-hatékonsági program megvalósításával kívánja elősegíteni a fogyasztási és termelési szerkezet átalakulását, amihez szükség van a háztartások és a kkv-k strukturális és egyéb alapokból történő pénzügyi támogatására.

E prioritás másik kiemelt kezdeményezése az „Iparpolitika a globalizáció korában”, amelynek legfőbb célja a vállalatok, de különösen a kkv-k üzleti környezetének, és ezáltal versenyképességének javítása. Ezen belül a következő célok megvalósítása, illetve területek fejlesztése került kiemelésre: az európai üzleti tevékenység tranzakciós költségeinek csökkentése, a klaszteresedés támogatása, a finanszírozáshoz való hozzáférés javítása, a kkv-k nemzetközivé válásának elősegítése, a kkv-k közbeszerzési eljárásokban való részvételének megkönnyítése, az adminisztratív terhek csökkentése és a jogalkotás minőségének javítása.

Az *Inkluzív növekedés* prioritáson belül az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” elnevezésű kiemelt kezdeményezés szerint meg kell szüntetni az önfoglalkoztatás útjában álló akadályokat, ami a vállalkozói és kockázatvállalási készség fokozását, végső soron a vállalkozók számának gyarapodását eredményezi.

Következtetések

Az EU kkv-politikájában vannak „visszatérő motívumok”, vagyis olyan célkitűzések és fejlesztési irányok, amiket évtizedeken keresztül fontosnak tartottak hangsúlyozni az Európai Unió politikusai. Ilyen cél és irány különösen a vállalkozói készség erősítése, a jobb szabályozási környezet kialakítása, az adminisztratív terhek csökkentése, a finanszírozás javítása és az egységes piac előnyeinek jobb kihasználása. A dokumentumok folyamatosan kiemelik e tényezők javításának szükségességét, ami arra enged következtetni, hogy hosszú évek alatt sem sikerült – a kétségtelenül

felmutatható részleges sikerek ellenére – áttörő eredményeket elérni az említett területeken.

Az egymást követő dokumentumokban megfigyelhető bizonyos „hangsúlyeltolódás”, illetve „új prioritások” megjelenése is. A vállalkozói készség és a vállalkozási tevékenység társadalmi elismerésének javítása korábban is fontos cél volt, de a tudásalapú gazdaság és társadalom koncepciójának uralkodóvá válásával ez kiegészült a vállalkozói ismeretek, a kreatív gondolkodásmód és az értelmes kockázatvállalási hajlandóság fokozásának igényével. Ezzel szorosan összefügg az innovációvezérelt gazdasági fejlődés térnyerése, ami ráirányította a figyelmet a nagy növekedési potenciállal rendelkező, innovatív kkv-k fokozott támogatásának szükségességére.

Mivel az innovációs potenciál kibontakozását elősegítik azok a szinergikus hatások, amelyek a vállalatok közötti, illetve a vállalatok és az elméleti tudásbázist alkotó oktatási és kutatási intézmények közötti együttműködés során kerülnek felszínre, ezért a kkv-politikában egyre hangsúlyosabbá vált a hálózati együttműködések és klaszterek létrejöttének támogatása.

Az ezredforduló, de különösen 2005 után meghatározóvá vált az a nézet, hogy a kkv-k versenyképessége – ami bár nem kizárólag, de elsősorban nemzetközi megmérettetést jelent – jelentős hatással van az Európai Unió versenyképességére, ami egyre inkább előtérbe helyezte a kkv-k nemzetközivé válásának támogatását. Ez kezdetben az egységes belső piac lehetőségeinek kkv-k általi jobb kihasználásában jutott kifejezésre, de mára az Európán kívüli piacokon (különösen a feltörekvő ázsiai országok piacain) való térnyerés is fontos céllá vált. A felsorolt célokat a fenntarthatóságnak a stratégia központi elemévé tételével egészíti ki az *Európa 2020*, így a kkv-fejlesztési politikában is meghatározó iránnyá vált, illetve válik a környezettudatos szemléletmód és gyakorlat elterjesztésének, valamint az energia- és erőforrás-hatékonyság javításának az ösztönzése.

Függelék

Az Európa 2020 stratégia áttekintése (COM2010(2020): 35)

KIEMELT CÉLKITŰZÉSEK

- A foglalkoztatás szintjének a jelenlegi 69%-ról legalább 75%-ra növelése a 20–64 évesek körében.
- A K+F beruházások mértékének a GDP 3%-ára történő emelését kitűző cél megvalósítása, elsősorban a magánszektor K+F beruházásaira érvényes feltételek javításával; az innováció mérésére alkalmas új mutató kidolgozása.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 20%-os csökkentése az 1990-es szinthez képest, vagy megfelelő feltételek esetén a kibocsátás 30%-os csökkentése, a megújuló energiaforrások arányának 20%-ra történő növelése a végső energiafogyasztásban, valamint az energiahatékonyság legalább 20%-os növelése.
- Az iskolából kimaradók arányának a jelenlegi 15%-ról 10%-ra csökkentése, és a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányának 31%-ról legalább 40%-ra növelése 2020-ig a 30–34 éves korosztály körében.
- Az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak számának 25%-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből.

INTELLIGENS NÖVEKEDÉS

INNOVÁCIÓ

Az „**Innovatív Unió**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a kutatás és az innováció keretfeltételeinek javítása és finanszírozási forrásainak bővítése az innovációs lánc megerősítése és a beruházások Unió-szerte megvalósítandó növelése érdekében.

OKTATÁS

A „**Mozgásban az ifjúság**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja az oktatási rendszerek teljesítményének és az európai felsőoktatás nemzetközi vonzerejének növelése.

DIGITÁLIS TÁRSADALOM

Az „**Európai digitális menetrend**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a nagy sebességű internethálózat bővítésének felgyorsítása és az egységes digitális piac előnyeinek kamatoztatása a háztartások és a vállalkozások számára.

FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉS

ÉGHAJLAT, ENERGIA ÉS MOBILITÁS

Az „**Erőforrás-hatékony Európa**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztása, a gazdaság széndioxidmentesítése, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazása, a közlekedési ágazat modernizálása és az energiahatékonyság elősegítése.

VERSENYKÉPESSÉG

Az „**Iparpolitika a globalizáció korában**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a vállalkozások – különösen a kkv-k – üzleti környezetének javítása és a világszinten versenyképes, erős és fenntartható ipari bázis kialakításának támogatása.

INKLUZÍV NÖVEKEDÉS

FOGLALKOZTATÁS ÉS KÉSZSÉGEK

Az „**Új készségek és munkahelyek menetrendje**” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja a munkaerőpiacok modernizálása a munkavállalók mobilitásának fokozása és az egész

életen át tartó készségfejlesztés révén, a munkaerő-piaci részvétel ösztönzése és a munkaerő-piaci kínálat és kereslet jobb összehangolása érdekében.

SZEGÉNYSÉG ELLENI KÜZDELEM

A „Szegénység elleni európai platform” elnevezésű kiemelt kezdeményezés célja olyan társadalmi és területi kohézió biztosítása, ahol a növekedés és a munkahelyteremtés előnyeit széles körben megosztják, a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők pedig méltóságban, a társadalom aktív tagjaiként élhetnek.

Irodalomjegyzék

COM(2005)121final: New Framework Programme on Competitiveness and Innovation. European Commission, Brussels.

COM(2005)551 végleges: A közösség lisszaboni programjának végrehajtása: Modern kkv-politika a növekedésért és foglalkoztatásért. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2006)690 végleges: Az elért eredményekről szóló első jelentés a szabályozási környezet egyszerűsítésére vonatkozó stratégiáról. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2007)592 végleges: Kis- és középvállalkozások – megoldás a további növekedésre és a jobb munkahelyteremtésre. A modern kkv-politika féлдős felülvizsgálata. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2007)804 végleges: A 2008–2010-es lisszaboni közösségi programról szóló javaslat. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2008)394 végleges: „Gondolkozz előbb kicsiben!” Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag: „Small Business Act”. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2008)652 végleges: Úton a világszínvonalú klaszterek felé az Európai Unióban: A széles körű innovációs stratégia végrehajtása. Európai Bizottság, Brüsszel.

COM(2009)680: Report on the implementation of the SBA. European Commission, Brussels.

COM(2010)2020: Európa 2020. Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. Európai Bizottság, Brüsszel.

EU(2004): Kisvállalkozások Európai Chartája. Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxemburg.

EU(2009a): The Council’s Action Plan for a Small Business Act for Europe. European Council, Brussels.

EU(2009b): Az Európai Parlament 2009. március 10-i állásfoglalása a „Small Business Act” kisvállalkozói intézkedéscsomagról. Európai Parlament, Strasbourg.

Kállay László (2003): A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politikák alapja Magyarországon és az Európai Unióban. In: Buzás N. – Kállay L. –

- Lengyel I.: Kis- és középvállalkozások a változó gazdaságban. JATEPress, Szeged, 7-100.
- Kállay László – Imreh Szabolcs (2004): A kis- és középvállalkozás-fejlesztés gazdaságtana. Aula Kiadó, Budapest.
- Kállay László – Kissné Kovács Eszter – Kőhegyi Kálmán – Maszlag Ludmilla (2008): A kis- és középvállalkozások helyzete. Éves jelentés 2007. Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, Budapest.
- Losoncz Miklós (2007): A magyar EU-tagság gazdaságpolitikai kihívásai. Tri-Mester Kiadó, Tatabánya.
- Román Zoltán (1999): A kis- és középvállalatok az EU-csatlakozás tükrében. Európai Tükör. Műhelytanulmányok 51.
- Schumacher, E. F. (1991): A kicsi szép. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Török Ádám – Papanek Gábor et al. (2004): Az EU tagországok innováció- és kkv-politikájának kapcsolódása. Magyar Vállalatgazdasági Kutatásokért Alapítvány, GKI Gazdaságkutató Rt., Budapest.